

MEDIASAVODXONLIGINI FALSAFA DARSLARIGA INTEGRATSIYALASH: USLUBIY YONDASHUVLAR VA MODELLAR

Abduxolikova N. A

*Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet
tillar instituti dotsenti falsafa fanlari doktori PhD*

Tayanch soʻzlar: media savodxonligi, falsafa taʼlimi, tanqidiy fikrlash, etika, gnoseologiya, raqamli savodxonlik, pedagogika, fanlararo taʼlim.

Ключевые слова: медиаграмотность, философское образование, критическое мышление, этика, эпистемология, цифровая грамотность, педагогика, междисциплинарное образование.

Key words: media literacy, philosophy education, critical thinking, ethics, epistemology, digital literacy, pedagogy, interdisciplinary education.

Резюме:

Raqamli ommaviy axborot vositalarining jamoatchilik fikri va axborot tarqatilishiga ta'siri kuchayishi bilan mediasavodxonlik muhim mahoratga aylandi. Falsafa darslari tanqidiy fikrlash, etika va gnoseologiyaga urg'u berib, media savodxonligi kompetensiyalarini rivojlantirish uchun ideal sharoit yaratadi. Ushbu maqola mediasavodxonlikni falsafa o'quv dasturlariga integratsiyalashning turli uslubiy yondashuvlari va modellarini o'rganadi. Unda ushbu integratsiyaning nazariy asoslari muhokama qilinadi, amaliy o'qitish usullari ko'rib chiqiladi va o'qituvchilar uchun namunaviy asoslar taklif etiladi. Yondashuvlar raqamli kontentni muhokamaga asoslangan tahlil qilish, media axloqiga oid amaliy tadqiqotlar, fanlararo loyihalar va talabalarni media manbalarini tanqidiy baholashga undaydigan reflektiv mashqlarni o'z ichiga oladi. Media savodxonligini falsafiy izlanishlar bilan uyg'unlashtirib, ushbu modellar o'quvchilarni murakkab media landshaftlarini mas'uliyatli va o'ylangan holda boshqarish va tahlil qilish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan ta'minlashga qaratilgan. Maqola ushbu integratsiyaning afzalliklarini ta'kidlash va falsafa ta'limida samarali o'quv dasturlarini ishlab chiqish bo'yicha tavsiyalar berish bilan yakunlanadi.

Резюме:

С ростом влияния цифровых СМИ на общественное мнение и распространение информации медиаграмотность стала важным навыком. На занятиях по философии особое внимание уделяется критическому мышлению, этике и эпистемологии, что создает идеальную среду для развития навыков медиаграмотности. В данной статье исследуются различные методологические подходы и модели интеграции медиаграмотности в учебные программы по философии. В нем обсуждаются теоретические основы этой интеграции, рассматриваются практические методы обучения и предлагаются учителям модельные рамки. Подходы включают анализ цифрового контента на основе дискуссий, тематические исследования по

этике СМИ, междисциплинарные проекты и рефлексивные упражнения, которые побуждают студентов критически оценивать источники СМИ. Сочетая медиаграмотность с философскими исследованиями, эти модели направлены на то, чтобы вооружить учащихся навыками, необходимыми для ответственного и вдумчивого управления и анализа сложных медиа-ландшафтов. В заключение статьи подчеркиваются преимущества такой интеграции и даются рекомендации по разработке эффективных учебных программ по философскому образованию.

Summary:

With the increasing influence of digital media on public opinion and information dissemination, media literacy has become an essential skill. Philosophy courses, with their emphasis on critical thinking, ethics, and epistemology, provide an ideal environment for developing media literacy competencies. This article explores various methodological approaches and models for integrating media literacy into philosophy curricula. It discusses the theoretical foundations of this integration, examines practical teaching methods, and offers exemplary frameworks for teachers. Approaches include discussion-based analysis of digital content, practical research on media ethics, interdisciplinary projects, and reflective exercises that encourage students to critically evaluate media sources. By integrating media literacy with philosophical inquiry, these models aim to equip students with the skills necessary to navigate and analyze complex media landscapes in a responsible and thoughtful manner. The article concludes by emphasizing the benefits of this integration and offering recommendations for developing effective curricula in philosophy education.

Kirish. Bugungi raqamli asrda ommaviy axborot vositalarini tanqidiy baholash va noto'g'ri fikrlarni tan olish qobiliyati juda muhimdir. Media savodxonligi talabalarga murakkab raqamli muhitda mas'uliyat bilan harakat qilish imkoniyatini beradi va bu har qanday ta'lim o'quv dasturiga qimmatli qo'shimcha bo'ladi. An'anaviy ravishda tanqidiy fikrlash, axloq va gnoseologiyaga urg'uberadigan falsafa darslari, ayniqsa, media savodxonligini o'rgatish uchun juda mos keladi. Media savodxonligini falsafa ta'limiga integratsiyalash talabalarga raqamli ma'lumotlar bilan puxta va axloqiy munosabatda bo'lish uchun zarur bo'lgan tahliliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. [1] Ushbu maqola media savodxonligini falsafa kurslariga samarali kiritish uchun turli uslubiy yondashuvlar va namunaviy asoslarni taqdim etadi. Falsafa media savodxonligi bo'yicha ta'lim uchun mustahkam poydevor yaratadi, chunki ikkala soha ham haqiqat, axloq va bilim masalalariga qaratilgan. Media savodxonligini falsafa darslariga integratsiya qilish talabalarining ushbu tushunchalarni tushunishlarini chuqurlashtirishi, shuningdek, ommaviy axborot vositalarini tanqidiy baholash va sharhlash qobiliyatini oshirishi mumkin.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Gnoseologiya, bilim va e'tiqodni o'rganish media savodxonligi uchun zarurdir. Bilim nimadan iboratligini tekshirish orqali falsafa talabalari ishonchli ma'lumot va fikrni farqlashni o'rganadilar. [2] Gnoseologiya bo'yicha mediasavodxonlik mashqlari talabalarga manbalarning ishonchliligini baholash, dalillarni sinchiklab o'rganish va

raqamli kontekstda axborotning oqibatlarini tushunishni o'rgatadi. Axloqiy mulohazalar ham falsafada, ham media savodxonligida markaziy o'rin tutadi. Falsafa bo'yicha mediasavodxonlik bo'yicha ta'lim talabalarni ommaviy axborot vositalarining axloqiy jihatlari, masalan, kontent yaratuvchilarning mas'uliyati, auditoriya huquqlari va ma'lumot almashish yoki noto'g'ri talqin qilish oqibatlari haqida o'ylashga undashi mumkin. Falsafa darslarida media etikasini o'rgatish mas'uliyatli media iste'molini targ'ib qiladi va raqamli aloqada halollik madaniyatini rivojlantiradi. Falsafaning tanqidiy fikrlashga urg'u berishi media savodxonligi maqsadlariga juda mos keladi. Mantiqiy tahlil va noto'g'rilikni aniqlashni rag'batlantiradigan mashqlar orqali falsafa talabalari media xabarlarini ajratish, ishontirish usullarini tan olish va taxminlarga qarshi chiqishni o'rganishlari mumkin. Ushbu ko'nikmalar ommaviy axborot vositalariga o'ylangan va xabardor yondashuvni rivojlantirishda juda muhimdir.

Falsafa darslarida mediasavodxonlikni integratsiyalashning uslubiy yondashuvlari. Media savodxonligini falsafa ta'limiga muvaffaqiyatli kiritish uchun o'qituvchilar talabalarni faol, tanqidiy va aks ettiruvchi ta'limga jalb qiluvchi bir qator uslubiy yondashuvlardan foydalanishlari mumkin. Falsafa kurslari ko'pincha munozaralarga ustunlik beradi va bu ularni media savodxonligi faoliyati uchun ideal qiladi. O'qituvchilar noto'g'ri ma'lumotlar, maxfiylik va raqamli axloq kabi raqamli media bilan bog'liq mavzular bo'yicha munozaralar va munozaralarga yordam berishlari mumkin.[3] Talabalarni real dunyo ommaviy axborot vositalari misollarini tahlil qilish va tanqid qilishga undash orqali munozaralar talabalarga falsafiy tamoyillarni dolzarb media muammolariga qo'llashga yordam beradi. Keys tadqiqotlari mediasavodxonlikni falsafa darslariga integratsiyalash uchun kuchli vositadir. O'qituvchilar raqamli ommaviy axborot vositalarida axloqiy dilemmalar bilan bog'liq haqiqiy yoki faraziy stsenariylarni taqdim etishlari mumkin, masalan, ijtimoiy media platformalarida noxolis hisobotlarning ta'siri yoki maxfiylik muammolari. Ushbu holatlar talabalarga axloqiy nazariyalarni va tanqidiy tahlillarni qo'llash imkonini beradi, ularga media axloqining murakkabligini tushunishga yordam beradi va media savodxonligi bo'yicha amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradi.[4]

Media savodxonligi ko'pincha fanlararo yondashuvdan foyda oladi. Falsafa darslari jurnalistika, sotsiologiya yoki axborot texnologiyalari kabi sohalar bilan hamkorlik qilib, ommaviy axborot vositalarini turli nuqtai nazardan o'rganishi mumkin. Masalan, fanlararo loyiha ommaviy axborot vositalarida falsafiy mavzuni yoritishni tahlil qilishni yoki rivojlanayotgan texnologiyalarning axloqiy oqibatlarini baholashni o'z ichiga olishi mumkin. Turli sohalariga tayanib, talabalar ommaviy axborot vositalari va uning ijtimoiy,

axloqiy va falsafiy jihatlari haqida yaxlit tushunchaga ega bo'ladilar. Refleksiya mediasavodxonlikni o'rgatishning qimmatli usuli hisoblanadi, chunki u o'quvchilarni o'z media odatlari va taxminlari haqida tanqidiy fikrlashga undaydi. Fikrlash jurnallari yoki o'z-o'zini baholash mashqlarini belgilash o'quvchilarga raqamli tarkibga bo'lgan munosabatini baholash, o'zlarining noto'g'riligini hisobga olish va ommaviy axborot vositalari ularning nuqtai nazariga qanday ta'sir qilishini tushunish imkonini beradi. Mulohaza ommaviy axborot vositalarini mas'uliyatli iste'mol qilishning asosiy tarkibiy qismi bo'lgan o'z-o'zini anglashni rivojlantiradi. Talabalarni media yaratishga jalb qilish mediasavodxonlikni o'rgatishning yana bir samarali usuli hisoblanadi.[5] Falsafa talabalariga bloglar, podkastlar yoki ijtimoiy tarmoqdagi postlar kabi media loyihalarni yaratish vazifasi topshirilishi mumkin, ularda ular falsafiy muammo yoki axloqiy dilemmani tahlil qiladilar. Ushbu amaliy yondashuv talabalarga media ishlab chiqarish dinamikasini, manba tanlashdan hikoyalarni shakllantirishgacha tushunishga yordam beradi va media xabarlar qanday tuzilganligi haqida tanqidiy xabardorlikni rivojlantiradi.

Muhokama. Falsafa o'quv dasturlariga mediasavodxonlikni integratsiyalashning namunaviy asoslari. Quydagi model ramkalar mediasavodxonlikni falsafa ta'limiga integratsiya qilish uchun tizimli yondashuvlarni taklif qiladi. Har bir model mediasavodxonlik maqsadlarini falsafiy maqsadlarga moslashtiradi, bu esa tanqidiy fikrlash va media savodxonligi ko'nikmalarini rivojlantiruvchi yaxlit o'quv dasturini yaratadi. [6] Talabalarni axborot va manbalarni tanqidiy baholashga o'rgatish. Ushbu modul e'tiqod, bilim va asoslash kabi gnoseologik tushunchalarni qamrab oladi va ularni media tahlilida qo'llaydi. Talabalar raqamli manbalarni tahlil qiladilar, ishonchliligini baholaydilar va noto'g'ri fikrlarni muhokama qiladilar. Yangilik maqolalari, ijtimoiy media postlari va boshqa raqamli kontentni tahlil qilish; manbaning ishonchliligini baholashni o'tkazish; gnoseologik nazariyalarni muhokama qilish. Ommaviy axborot vositalarini iste'mol qilish va ishlab chiqarishda axloqiy fikrlarni o'rganing. Bu bo'lim talabalarni axloqiy nazariyalar bilan tanishtiradi va ularni noto'g'ri ma'lumotlar, maxfiylik va raqamli javobgarlik kabi ommaviy axborot vositalari muammolariga qo'llaydi. OAVdagi axloqiy dilemmalar bo'yicha amaliy tadqiqotlar, raqamli etika bo'yicha bahslar, shaxsiy media etikasi bo'yicha aks ettiruvchi insholar. Media tarafkashlik va mantiqiy xatolar bo'yicha tanqidiy fikrlash bo'yicha seminarlar tashkil etish. Talabalarning ommaviy axborot vositalaridagi noto'g'ri va mantiqiy xatolarni aniqlash qobiliyatini oshirish. Ushbu seminar talabalarga

ishontirish usullari va mantiqiy xatolarni tan olishga o'rgatadi, bu ko'nikmalarni media tahlilida qo'llaydi.

Faoliyat: Raqamli reklamalarda ishontirish usullarini tahlil qiling, yangiliklar maqolalaridagi xatolarni aniqlang, ommaviy axborot vositalarining noto'g'riligi bo'yicha guruh muhokamalari. Jamoatchilik fikrini shakllantirishda ommaviy axborot vositalarining rolini fanlararo tushunishni rivojlantirish. Sotsiologiya yoki kommunikatsiya tadqiqotlari bilan hamkorlikda ushbu loyiha axloq yoki iroda erkinligi kabi falsafiy mavzularni jamoatchilik tomonidan idrok etilishiga ommaviy axborot vositalarining ta'sirini o'rganadi.[7] Falsafiy muammoning ommaviy axborot vositalarida yoritilishini tadqiq qilish, ommaviy axborot vositalarining ta'siri bo'yicha xulosalarni taqdim etish, hamkorlikda taqdimot yaratish. Talabalarga falsafiy tahlilni qo'llashda raqamli media yaratishga imkon bering. Talabalar falsafiy kontseptsiya yoki masala bo'yicha blog posti, podcast yoki video kabi media-loyiha ishlab chiqaradilar. Falsafiy mavzuda media-mahsulot ishlab chiqish, kontentga tanqidiy tahlilni qo'llash, ommaviy axborot vositalarini yaratish jarayoni haqida fikr yuritish.

Media savodxonligini falsafa kurslariga kiritish ko'plab afzalliklarni beradi. Talabalar raqamli ommaviy axborot vositalarida harakat qilish uchun zarur bo'lgan tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini, ommaviy axborot vositalarini iste'mol qilishda axloqiy mas'uliyatni tushunish va ommaviy axborot vositalarini tahlil qilish va yaratish bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Ommaviy axborot vositalari jamoatchilik fikri, shaxsiy e'tiqod va demokratik jarayonlarga ta'sir ko'rsatayotgan davrda bu vakolatlar tobora dolzarb bo'lib bormoqda.[8] Media savodxonligini falsafa ta'limi bilan integratsiyalash nafaqat talabalarni o'ylangan ommaviy axborot vositalari bilan shug'ullanishga tayyorlaydi, balki ularning umumiy tahliliy va axloqiy tushunchalarini ham oshiradi.

Xulosa. Media savodxonligini falsafa ta'limiga integratsiyalash o'quvchilarni tanqidiy va axloqiy ko'nikmalar bilan qurollantirish uchun qimmatli strategiya hisoblanadi. Gnoseologiya, etika va tanqidiy fikrlashni ommaviy axborot vositalari orqali o'rganish orqali falsafa darslari talabalarga mas'uliyatli va xabardor ommaviy axborot vositalarini jalb qilish uchun vositalarni taqdim etishi mumkin. O'qituvchilarga ommaviy axborot vositalaridan foydalanish bo'yicha keng qamrovli va qiziqarli o'quv dasturini yaratish uchun munozaraga asoslangan ta'lim, amaliy tadqiqotlar, fanlararo loyihalar va reflektiv mashqlar kabi turli uslubiy yondashuvlarni qo'llash tavsiya etiladi. Kelajakdagi tadqiqotlar falsafa ta'limi doirasida media savodxonligini o'qitishni takomillashtirish va yaxshilash, tanqidiy jihatdan xabardor va axloqiy jihatdan mas'uliyatli media

madaniyatiga hissa qo'shish uchun ushbu integratsiya modellarini ishlab chiqish va baholashga qaratilishi kerak.

Adabiyotlar:

1. Косолапова Е. В. Формирование медиаграмотности как компонента информационной культуры младших школьников в условиях школьных и детских библиотек. – 2013.
2. Назарова Н. М. Теоретические и методологические основы образовательной интеграции // Инклюзивное образование: методология, практика, технологии. – 2011.
3. Чичерина Н. В. Концепция формирования медиаграмотности у студентов языковых факультетов на основе иноязычных медиатекстов // дис... д-ра пед. наук/НВ Чичерина. – 2008.
4. Афанасьева О. Ю., Никитина Е. Ю., Федотова М. Г. Медиаграмотность как компонент функциональной грамотности будущего учителя иностранного языка // Вестник Южно-Уральского государственного гуманитарно-педагогического университета. – 2022. – №. 2 (168). – С. 22-35.
5. Федоров А. В. Медиаобразование и медиаграмотность. – Kuchma Publisher House, 2004.
6. Федоров А. В. Программа учебного спецкурса для вузов «Медиаобразование, медиаграмотность, медиакомпетентность» // Медиаобразование. – 2007. – №. 3. – С. 34-59.
7. Жданько А. П. Развитие медиаграмотной личности посредством видеосъемки с элементами театрализации (на примере английского языка) // «Медиаобразование и медиакомпетентность»: Всероссийская научная школа для молодежи. – 2009. – С. 55.
8. Бахер С., Хованитц Г., Штадлер В. Языковые изменения и медиаграмотность: перспективы обучения русскому языку как иностранному в эпоху цифровизации // Коммуникативные исследования. – 2022. – Т. 9. – №. 2. – С. 381-398.
9. Abduholiqova N. Axborotlashuv davrida jamiyat rivojiga ta'sir etuvchi omillar// Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi 2023/12/9, b. 493.
10. Abduholiqova N. Yosh avlod tarbiyasida axloqiy ma'rifatni shakllantirish orqali yoshlarni ijtimoiy tarmoqlarga tobeligini oldini olish // Ijtimoiy fanlarda innovasiya ilmiy jurnali, 2021/12/25, b. 116.